

АНОТАЦІЯ

дисертаційного дослідження за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я»

аспіранта **Ханенко Святослава Святославовича**

Науковий керівник: доктор медичних наук, професор Слабкий Г.О.

Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення

Актуальність дослідження

Проблема: високі показники смертності в Україні, особливо через ускладнення метаболічного синдрому – інфаркти та інсульти.

В Україні з 1990 по 1992 рік помирало 620-660 тисяч людей на рік. Далі смертність почала збільшуватися. З 1993 і аж до 2009 року фіксували понад 700 тисяч смертей щорічно. До 2014 року показник знову повернувся до 600 тисяч померлих на рік. До 2019 року було близько 580 тисяч смертей, 2020-го – понад 600 тисяч.

Різкий стрибок щодо кількості померлих в Україні було зафіксовано у 2021 році (на другий рік пандемії коронавірусу) – 714 тисяч.

У перший рік вторгнення РФ смертність склала 540 тисяч осіб на рік, у 2023 році – 496 тисяч.

Основною причиною смертності (60+%) є інфаркти та інсульти – термінальні ускладнення метаболічного синдрому.

Метаболічний синдром (також називають смертельним квартетом, синдромом Рейвена або синдромом X) - патогенетично взаємозв'язані метаболічні порушення у стані одного хворого, основними проявами якого є:

1. Дисліпідемія
2. Порушення чутливості до інсуліну
3. Вісцеральне ожиріння внутрішніх органів

Основними ускладненнями метаболічного синдрому є гіпертонічна хвороба, атеросклероз, їх ускладнення -інфаркти та інсульти, цукровий діабет 2го типу, подагра, остеопороз (включно з ортопедичними та нейрохірургічними ускладненнями), гепатоз, онкологічні захворювання.

Етіологічними факторами метаболічного синдрому є: не здорове харчування, низька рухова активність, дефіцит сну, хронічний ментальний стрес.

Патогенез метаболічного синдрому починається з мітохондріальної дисфункції, клітинного запалення, запалення стінок спочатку капілярів, потім артерій більшого калібру. Наступними етапами є порушення обміну речовин на рівні печінки, кишківника та нирок, що в підсумку призводить до порушень основних видів обміну речовин – ліпідного (гіперхолестеринемія), вуглеводного (порушення чутливості клітин до інсуліну) та протеїнового (підвищення рівня сечової кислоти).

Останні дослідження показують, що рівень вітаміну/гормону D впливає на ризики розвитку, профілактику та лікування метаболічного синдрому.

Рецептори до вітаміну D є в головному мозку, печінці, нирках, щитоподібній та підшлункових залозах. Широковідомий ефект вітаміну D в профілактиці та лікуванні остеопорозу забезпечується оптимізуючою дією вітаміну D на кишківник щодо якості всмоктування кальцію.

За даними українських медичних лабораторій – до 90 % людей, що здають аналіз на рівень вітаміну D, знаходяться в його дефіциті.

Рівень обізнаності про вітамін D серед лікарів та пацієнтів значно зріс в результаті епідемії COVID-19. Смертність та ускладнення у пацієнтів з нормальним рівнем вітаміном D була значно краще ніж у пацієнтів зі зниженим рівнем. Цей ефект можна пояснити більш оптимальним рівнем якості метаболізму (всмоктування та обробка нутрієнтів) та виведення метаболітів та токсинів через кишківник та нирки у пацієнтів з нормальним чи оптимальним рівнем вітаміну D.

Не дивлячись на те, що вітамін D фактично виконує дію гормону, його вимірювання та корекцію призначають лікарі різних спеціальностей, що слідкують за новітніми тенденціями.

Метою дисертаційної роботи є забезпечення високого рівня здоров'я населення, профілактики та лікування метаболічного синдрому шляхом обґрунтування та розробки функціонально-організаційної моделі використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення.

Завдання дослідження:

1. Провести системно-історичний аналіз вітчизняних та світових наукових джерел щодо впливу вітаміну D на здоров'я населення та досвіду, що існує, по забезпеченню його контролю та корекції.
2. Дослідити та провести аналіз динаміки змін в стані здоров'я населення різних категорій в залежності від рівня вітаміну D.
3. Вивчити і провести аналіз стану готовності системи охорони здоров'я до запровадження моніторингу рівня вітаміну D у групі ризику його дефіциту.

4. Дослідити та провести аналіз рівня поінформованості медичних працівників та населення про вплив вітаміну D на здоров'я населення.

5. Науково обґрунтувати та розробити функціонально-організаційну модель використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення та оцінити її ефективність і прийнятність.

6. Розробити методичні та практичні рекомендації щодо використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення та підготовки фахівців в системі безперервного професійного розвитку до даного виду діяльності.

Заплановані методи дослідження:

- *системного підходу* – для проведення кількісного та якісного аналізу впливу вітаміну D на стан здоров'я населення та досвіду його контролю та корекції та обґрунтування функціонально-організаційної моделі використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення;

- *бібліосемантичний* – для вивчення даних наукової літератури щодо впливу вітаміну D на стан здоров'я населення та досвіду його контролю та корекції;

- *соціологічний* – для дослідження серед медичних працівників та пацієнтів проблеми застосування вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я;

- *клінічний* – з метою визначення рівня вітаміну D в учасників дослідження;

- *моделювання* – для проведення функціонально-структурного аналізу, моделювання та представлення функціонально-організаційної моделі використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення;

- *експертних оцінок* – для вивчення рівня ефективності і прийнятності запропонованих інновацій.

Об'єкт дослідження: вплив вітаміну D на здоров'я населення.

- **Предмет дослідження:** показники рівня вітаміну D у різних категорій населення; рівень поінформованості медичних працівників та населення про вплив вітаміну D на здоров'я населення.

База наукового дослідження: заклади охорони здоров'я Закарпатської області та м. Києва, в яких надається медична допомога населенню.

Обсяги дослідження:

Обсяги дослідження будуть обраховані з метою отримання репрезентативних даних. При цьому планується дослідженням охопити не менше ніж по 400 представників кожної із визначених груп дослідження.

Наукова новизна полягатиме в тому, що вперше в Україні буде:

Комплексно представлено вплив вітаміну D на стан здоров'я окремих категорій населення, систему його контролю та корекції.

Науково обґрунтовано та розроблено функціонально-організаційну модель використання вітаміну D в збереженні та зміцненні здоров'я населення та проведено експертну оцінку її можливої ефективності і прийнятності.

Теоретичне значення отриманих результатів полягатиме в доповненні теорії громадського здоров'я в частині вчення про організацію та управління охороною здоров'я, зокрема, щодо збереження та зміцнення здоров'я населення шляхом скринінгу та корекції рівня вітаміну D.

Практична цінність отриманих результатів полягатиме в тому, що будуть розроблені методичні рекомендації для системи охорони здоров'я щодо скринінгових програм рівня вітаміну D та визначення їх маркерів із алгоритмом їх впровадження.

На даний момент написано та опубліковано в міжнародних наукових журналах 7 статей англійською мовою про зв'язок неврологічних патологій, метаболічного синдрому та рівня вітаміну D.

Накопичена власна практична база із 316 пацієнтів старше 30 років із різним ступенем розвитку метаболічного синдрому, з об'єктивними лабораторними та інструментальними даними маркерів метаболічного синдрому та лабораторного аналізу на вітамін D. Повторно після проходження призначеної програми обстежено 128 осіб.

Аспірант

Святослав ХАНЕНКО

Науковий керівник

Геннадій СЛАБКІЙ

15.10.24